

Stanisław SZPOR¹
(1908 - 1981)

Stanisław Szpor

Praca i nauka były jego głównym celem, a życiową dewizą nie umniejszanie swoich osiągnięć poprzez dążenie do zaszczytów i korzyści.

Współtwórca elektryki polskiej, wybitny pedagog, uczony i konstruktor o rozgłosie międzynarodowym, specjalista z techniki wysokich napięć, elektryczności atmosferycznej i aparatów elektrycznych.

Profesor dr hab. inż. Stanisław Szpor urodził się 5 kwietnia 1908 r. we Lwowie. Gimnazjum rozpoczyna we Lwowie, a kończy w Warszawie. Po ukończeniu studiów w 1931 r. na Wydziale Elektrycznym Politechniki Warszawskiej pracuje w Uczelni do 1933 r. pod kierunkiem prof. Drewnowskiego. Za rozprawę pt. „Nowe metody badania fal uskokowych” uzyskał na Politechnice Warszawskiej w 1934 r. stopień doktora nauk technicznych. Później współpracował dorywczo z Zakładem Wysokich Napięć Politechniki Warszawskiej, zwłaszcza w opracowaniu elektronicznej metody pomiarów parametrów czasowych przy udarach.

W latach 1933-1939 S. Szpor pracował w Fabryce Aparatów Elektrycznych K. Szpotańskiego w Warszawie, pod koniec jako kierownik Działu Transformatorów Mierniczych i Aparatów Rentgenowskich. W tym okresie miał wiele osiągnięć naukowych i konstrukcyjnych, zwłaszcza w zakresie suchych transformatorów mierniczych i pierwszych polskich aparatów rentgenowskich, potwierdzonych kilkoma polskimi i niemieckimi patentami wynalazczymi.

W 1939 r. zakończył przewód habilitacyjny na Wydziale Elektrycznym Politechniki Warszawskiej, przedstawiając rozprawę pt. „Nowe rozwiązania w dziedzinie suchych transformatorów mierniczych”.

We wrześniu 1939 r. bierze czynny udział w obronie Warszawy, za co rozkazem z 25 września 1939 r. zostaje odznaczony Krzyżem Walecznych. Po opanowaniu Warszawy przez Niemców opuszcza ją i przedostaje się na Węgry, skąd już przetartym szlakiem zostaje przerzucony do Francji, gdzie trafia do 2 Dywizji Strzelców Pieszych pod dowództwem Gen. bryg. B. P. Ketlinga, jako starszy saper z cenzusem. W 1940 r. bierze udział w krótkiej wojnie niemiecko-francuskiej, którą kończy 20 czerwca w obozie dla internowanych w Szwajcarii. Tutaj przebywa w obozie uniwersyteckim dla Polaków w Winterthur, gdzie wykłada aparaty elektryczne oraz prowadzi intensywne badania własne nad piorunem i ochroną odgromową.

Po zakończeniu wojny, 30 października 1945 r. zostaje zwolniony z obozu i udaje się do Francji. Tu pozostaje do 16 lutego 1947 r., pracując w firmie Delie, głównie w zwarciowni. W dwanaście dni później rozpoczyna pracę jako zastępca profesora w Politechnice Warszawskiej, w Katedrze Konstrukcji Urządzeń Elektrycznych. Zostaje też zaangażowany do Fabryki Szpotański i S-ka pod zarządem państwowym jako kierownik biura rozwojowego.

Krótki epizod powojennej działalności Profesora w Warszawie zostaje przerwany. Profesor decyduje się od jesieni 1947 r. przenieść na Politechnikę Gdańską. Tworzy Katedrę Wysokich Napięć i Przyrządów Rozdzielczych, której następnie był wieloletnim kierownikiem. W pierwszym okresie podjął intensywną działalność inwestycyjną, odbudowując i rozbudowując budynek Katedry oraz zajął się organizacją zakładów: Wysokich Napięć, w skład, którego wchodziła: Zwarciownia Aparatów Wysokiego Napięcia i Aparatów Niskiego Napięcia.

Rozpoczęły się lata wytężonej pracy dydaktycznej, naukowej, wydawniczej, normalizacyjnej i organizacyjnej, przy czym we wszystkich tych kierunkach działał jednocześnie, odnosząc niemałe sukcesy.

Już w roku akademickim 1948/49 i ruszyły nowe laboratoria dydaktyczne i naukowe. W 1953 r. została uruchomiona Zwarciownia, która była pierwszą i przez szereg lat jedyną zwarciownią, spełniającą ogromnie pozytywne zadanie wobec krajowego przemysłu aparatów elektrycznych.

¹ Tekst zamieszczony jest w książce *Polacy zasłużeńi dla elektryki*, PTETiS 2009, s. 433-444.

Pasją Profesora była dydaktyka. Uczył nie tylko studentów, którzy w tamtych latach byli dość często w zaawansowanym wieku ze względu na 5-letnią przerwę w nauce. Byli wśród nich m.in. żołnierze podziemia, osoby z obozów koncentracyjnych, armii Berlinga i armii Andersa. Uczył także swoich asystentów. Podczas wykładów prawie nie używał środków audiowizualnych. Wydawało nam się, że uważał, iż osoba wykładowcy, jej sposób prezentacji materiału na wykładzie powinien być sam przez się najlepszą techniką audiowizualną. Wykład był zawsze bardzo starannie przygotowany. Treść wykładu miał skonspektowaną na specjalnych kartkach. Ściśle się trzymał tej treści, aby w przewidywanym czasie wyłożyć to, co przewidywał. Konstrukcja wykładu była nacechowana wielką logiką. Dowody twierdzeń nie były nużące, charakteryzowały się dużą zwięzłością. Wykład był obficie ilustrowany rysunkami i wykresami. Rysował je wszystkie na tablicy bardzo starannie, a słuchacz, naśladowując, w zeszycie od razu uczył się wykładanego materiału.

Profesor nie szczędził trudu w pisaniu skryptów. Już w 1948 r. wydaje skrypty „Technika izolacyjna” i „Miernictwo wysokonapięciowe”, które były pierwszymi pomocami naukowymi z tej dziedziny w Polsce. Zainicjował również w Polsce prowadzenie przedmiotu „aparaty elektryczne”.

Mając za sobą bogate doświadczenie w konstruowaniu aparatury wysokiego napięcia, zdobyte w toku 8-letniej przedwojennej pracy u Szpotańskiego i na Politechnice Warszawskiej u prof. K. Drewnowskiego oraz prawie w 2-letniej powojennej pracy w tej dziedzinie najpierw we Francji w firmie Delle, a następnie znowu u Szpotańskiego w Warszawie, miał dobre podstawy do objęcia przewodnictwa Komisji Normalizacyjnej Urzędów Wysokiego Napięcia. Profesor był ponadto doskonale zorientowany w aktualnym stanie nauki w dziedzinie urządzeń, którymi interesowała się Komisja, ponieważ w obozie uniwersyteckim w Winterthur mógł przez całą wojnę pracować naukowo. W Komisji był jednym z nielicznych, którym dopisało szczęście i nie przerwali kontaktu z uprawianym zawodem wskutek wojny.

Elektroenergetyka dźwigała się w tym czasie z gruzów. Każdy kolejny dokument normalizacyjny Komisji dawał podwaliny pod nowoczesne rozwiązania techniczne. Profesor miał dar dostrzegania i rozwiązywania problemów naukowych w zagadnieniach technicznych, które wypadło Mu rozwiązywać. W głównym nurcie zainteresowań leżały piorun i ochrona odgromowa. Tych badań nie zaniedbał i w obozie w Winterthur, chociaż wykładał aparaty elektryczne. Przeprowadził tam unikalny cykl badań nad rezystancją drzew. W tym celu zbudował własnoręcznie specjalną aparaturę pomiarową, by 3 lata systematycznie mierzyć rezystancję rozmaitych drzew podczas różnej pogody i w różnych porach roku. Trzy zeszyty z zapiskami z tych badań stanowią świadectwo ogromnej pracowitości, staranności i systematyczności oraz nieprzeciętnego hartu ducha w czasach, gdy większość jego kolegów z obozu myślała o zabiciu wolnego czasu bardziej przyziemnymi rozrywkami. W obozie opracował i wykonał osobiście aparat fotograficzny do rejestracji szybkich piorunów. Aparatem tym już po wojnie w Gdańsku Profesor wykonał sporą liczbę unikalnych fotografii pioruna. W obozie również wysunął teorię wyjaśniającą schodkowy rozwój lidera pioruna. Mając za sobą już bardzo bogaty bagaż badań nad piorunem i ochroną odgromową Profesor w Gdańsku rozwinął na niespotykaną skalę dalsze badania, opracowując szereg oryginalnych koncepcji technicznych, których część została zrealizowana praktycznie.

Nie sposób omówić choćby pobieżnie całego dzieła Profesora w zakresie pioruna i ochrony odgromowej. Tylko niektóre, może ważniejsze prace z okresu gdańskiego zostaną dalej wzmiankowane. Zainicjował i prowadził badania parametrów pioruna (stromości narastania i amplitudy prądu) na kominach, na wysokich budowlach oraz w liniach elektroenergetycznych wysokich napięć. Plonem tych badań była tzw. rewizja parametrów pioruna, w której dowodził, że przyjmowane w kraju i za granicą do obliczeń parametry są zaniżone, szczególnie w odniesieniu do linii przesyłowych najwyższych napięć o wymaganej największej niezawodności pracy. Opublikował w kraju i za granicą serię artykułów na ten temat.

Z kolei badania fotograficzne szybkiej rejestracji rozwoju wyładowania, za pomocą aparatu „szwajcarskiego” i kilku aparatów w wersji udoskonalonej zbudowanej w Gdańsku, dały bardzo interesujący plon w postaci wielu interesujących i unikalnych fotografii. Badania te zostały uzupełnione ogromną liczbą fotografii statycznych, wykonanych przez fotografów amatorów w ramach konkursu „Przekroju” zainicjowanego przez Profesora. Powstały kolejne liczne oryginalne publikacje krajowe i zagraniczne z tego zakresu. Profesor rozpoczął i doprowadził do pełnego końca kilkuletnią akcję w zakresie tzw. piorunochronów typu lekkiego. Sprawa w tym, że w latach powojennych, ale jeszcze na niektórych obszarach i dziś, zabudowania wiejskie w Polsce były bardzo prymitywne. Liczba zaś pożarów spowodowanych piorunami znaczna. PZU wypłacał znaczne sumy ubezpieczeniowe spowodowane pożarami. Zaproponował więc piorunochrony tanie i łatwe do powszechnego wprowadzania na wsi.

Profesor był ogromnym miłośnikiem Tatr, jeszcze z lat przedwojennych. Te zamiłowania oraz pasja badań nad piorunem sprawiły, że zaczął z Tatr wyczytywać bardzo interesujące informacje, informacje zapisane w limbach i przełęczach. Otóż limba rosnąca w Alpach, Tatrach i na Syberii jest drzewem szczególnym, pamiętającym bardzo dawne, na przykład sprzed kilkudziesięciu lub nawet kilkuset lat uderzenia pioruna. Profesor objął tymi badaniami prawie wszystkie limby w Tatrach polskich i sporą część w Tatrach słowackich. Przełęcz jego zdaniem mogą dostarczyć wiele cennych informacji o właściwościach pioruna w aspekcie badania stref osłonowych w naturze. Obserwacje poczynione na wielu przełęczach tatrzańskich pozwoliły sformułować

hipotezę, że są tam tzw. przełęcz piorunowe oraz przełęcz, które pioruny uporczywie omijały. Z tych badań powstały źródłowe informacje krajowe i zagraniczne w czasopiśmie elektrotechnicznych i geograficznych.

Innym bardzo użytecznym kierunkiem badań nad ochroną odgromową; również wynikającym po części z wędrówek po Tatrach był rozwój tzw. piorunochronów turystycznych. Profesor opracował zasady zachowywania się turysty w czasie burzy, gdy jest on w górach, na terenie płaskim otwartym, obok zabudowań i linii energetycznych oraz telefonicznych, w kajaku na otwartych przestrzeniach wodnych, w namiocie itp.

Spośród szeregu innych zrealizowanych przez Profesora przedsięwzięć badawczych nad piorunem i ochroną odgromową wspomnieć należy obszerne prace dotyczące ochrony, tzw. podejść do stacji rozdzielczych.

W krótkim referacie nie sposób choćby pobieżnie zaprezentować wszystkie kierunki badań Uczonego oraz twórczej działalności konstruktorskiej. Zakres bowiem zainteresowań i kierunków uprawianych jest bardzo obszerny. W tym miejscu można jedynie spróbować wymienić tylko główne osiągnięcia naukowe Profesora S. Szpora, które obejmują następujące problemy:

- w dziedzinie pioruna - teoria relaksacyjna lidera schodkowego, teoria wyładowania głównego, wyjaśnienie różnego zagrożenia różnych drzew, nowa teoria przepięć indukowanych, teoria wpływu rezystancji ziemi na wybór miejsca uderzenia, wpływ warunków topograficznych (badania na limbach), międzynarodowa rewizja parametrów piorunowych, rejestracje fotograficzne i elektryczne;
- w dziedzinie ochrony odgromowej - bezpieczniki odgromnikowe, przeciążenie prądami piorunowymi długotrwałymi, ochrona stacyjna (dławiki), uziemienia (badania udarowe, wykrywanie korozji w ochronie stacyjnej), piorunochrony przy niebezpieczeństwie wybuchu, badania stref osłonowych w naturze (w Tatrach), teoria przeskoków odwrotnych;
- w dziedzinie transformatorów mierniczych - nowe konstrukcje suche, kaskadowe, siły zwarciove (odkrycie sił osiowych symetrycznych), ekspertyzy zwarciove, badania bezpośrednie liczby przetężeniowej, transformacja przy prądach zwarciowych niesymetrycznych;
- w dziedzinie rentgena - pierwsza polska głowica transformatorowo-lampowa, aparatura do wykrywania głębokości ciała obcego w rannym;
- w dziedzinie miernictwa wysokonapięciowego - metoda badania rozkładu napięcia w czasie wyładowań niezupełnych, mostek do badania rozkładu napięcia przy udarach, metoda elektroniczna rejestracji opóźnienia przeskoku, układ kompensacyjno-różnicowy do pomiaru uchybów przekładników napięciowych, układ do pomiaru uchybu wskazowego przekładników prądowych.

Spuścizna naukowa Profesora Szpora jest ogromna. Z jego nazwiskiem związane są liczne monografie i podręczniki oraz kilkaset ekspertyz i prac niepublikowanych. Na 200 publikacji, w tym krajowych i zagranicznych, część była referowana na forum Międzynarodowej Konferencji Wielkich Sieci Elektrycznych CIGRE, większość zaś ukazała się w wydawnictwach PAN oraz Gdańskiego Towarzystwa Naukowego. Natomiast z jego rozwiązań konstruktorskich wiele przetrwało próbę czasu i są stosowane dzisiaj.

Uczony stworzył polską szkołę badań piorunowych i ochrony odgromowej. Jego prace z dziedziny wysokich napięć, elektryczności atmosferycznej i aparatów elektrycznych przysparzają chwały nauce polskiej. Wyszkołał liczną kadrę specjalistów techniki wysokonapięciowej. Był promotorem kilkunastu prac doktorskich. Jego wychowankowie są dzisiaj cenionymi inżynierami, profesorami lub docentami.

Za działalność naukową w zakresie badań nad piorunem i ochroną odgromową Prof. Szpor został wyróżniony w 1955 r. indywidualną nagrodą państwową. Ponadto był laureatem wielu nagród Ministra i nagród Rektora Politechniki Gdańskiej. Był czynny społecznie w wielu organizacjach i stowarzyszeniach naukowych, technicznych krajowych i zagranicznych. W Stowarzyszeniu Elektryków Polskich działał już przed wojną w Komisji Izolatorów, Napięć i Prądów oraz w Komisji Przepięć i Zakłóceń Sieciowych, a w pierwszych latach powojennych był przewodniczącym Komisji Urządzeń Wysokiego Napięcia. Należał do Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, Komitetu Elektrotechniki PAN i Gdańskiego Towarzystwa Naukowego.

Został odznaczony Orderem Sztandaru Pracy II klasy, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotą Odznaką Honorową SEP, medalem pamiątkowym im. prof. Mieczysława Pożaryskiego i wieloma innymi odznaczeniami krajowymi i zagranicznymi.

Był również wybitnym humanistą o szerokich zainteresowaniach społecznych, ekonomicznych i historycznych, człowiekiem mocnym, konsekwentnym i odważnym. Uczył odpowiedzialności i rzetelności zarówno w sferze naukowej, technicznej jak i koleżeńskiej. Mimo pozornej sztywności był bardzo wrażliwy, sprawiedliwy i dbały o współpracowników. Dzięki swojej wiedzy i zaletom charakteru zawsze w każdym środowisku miał wielki autorytet. Podnosił tylko sprawy istotne, argumentował obiektywnie, rzeczowo i przekonująco. Nie uznawał łatwizny ani efektów na pokaz, był bezkompromisowy w stosunku do osób postępujących nieetycznie i karierowiczów, był niestrudzonym obrońcą ludzi szykanowanych za przekonania (sprawa prof. Tilgnera), czynnie przeciwstawiał się fałszowaniu historii i demoralizacji młodzieży akademickiej. W czasie uroczystości jubileuszowych (z okazji 70-lecia Profesora) w przemówieniu do zebranych mówił nie o elektrotechnice, a o potrzebie czynienia pokoju. Był głęboko wierzącym katolikiem i na wiele spraw spoglądał z tego punktu widzenia.

Za działalność społeczną został w 1968 r. przedwcześnie przeniesiony na emeryturę i pozbawiony możliwości oddziaływania na młodzież akademicką. Nie zaprzestał jednak działalności naukowej i dydaktycznej, wręcz przeciwnie ją intensyfikuje. Skupia wokół siebie wielu doktorantów, organizuje wyprawy naukowo-badawcze, wyjazdy szkoleniowe oraz seminaria.

Niestety przedwczesna śmierć (10 kwietnia 1981 r.) pozbawiła nas Jego zawsze życzliwych porad i wsparcia moralnego. Profesor Stanisław Szpor jako człowiek, jako naukowiec, jako przełożony i jako kolega był osobistością wyjątkową i niepowtarzalną. Profesor Szpor - to człowiek, dla którego dobro Ojczyzny było dobrem nadrzędnym.

26 kwietnia 1983 r. Rektor Politechniki Gdańskiej w czasie odbywających się uroczystości w Politechnice Gdańskiej na cześć Profesora Szpora odsłonił tablicę pamiątkową upamiętniającą Jego Osobę. Imieniem Profesora Stanisława Szpora zostało nazwane audytorium Wydziału Elektrycznego Politechniki Gdańskiej. Aktu odsłonięcia tablicy pamiątkowej, dłuta artysty rzeźbiarza, mgr. Zbigniewa Zabrodzkiego oraz nadania auli imienia Profesora Stanisława Szpora, dokonał prorektor prof. dr hab. inż. Bolesław Mazurkiewicz w obecności prorektora doc. dr inż. Marii Sankiewicz, żony Profesora Jadwigi Szpor, dziekana Wydziału Elektrycznego, prof. dr. hab. inż. Zbigniewa Szczerby, Członków Rady Wydziału Elektrycznego oraz licznie zgromadzonych kolegów i wychowanków Profesora z całego kraju a także licznego grona studentów Wydziału Elektrycznego. Sylwetkę Profesora nakreślił prof. dr inż. Tadeusz Lipski.

Na zakończenie odbyło się rozstrzygnięcie Krajowego Konkursu Młodej Myśli Naukowej im. Profesora S. Szpora. Nastąpiło rozdanie nagród laureatom. I nagrodę otrzymał zespół pod kierunkiem mgr. inż. T. Domżańskiego z Zakładów Energetycznych Okręgu Północnego. Przyznano ponadto II i III nagrodę oraz dwa wyróżnienia. Z tej okazji przygotowano publikację pt. „Stanisław SZPOR 1908-1981” z mottem „Praca i nauka były jego głównym celem, a życiową dewizą – nie umniejszanie swoich osiągnięć poprzez dążenie do zaszczytów i korzyści”.

Na koniec refleksji o Profesorze Stanisławie Szporze można uczynić próbę sprecyzowania, jakie cechy złożyły się na to, że określa się go jako wybitnego uczonego elektryka.

W zbiorze tych cech najważniejszymi wydają się:

- ogromne uzdolnienia do nauk ścisłych z bardzo silnym zaakcentowaniem fizyki,
- wielkie uzdolnienia konstruktorskie,
- ogromna, niespotykana wprost pracowitość,
- konsekwentne dążenie do osiągnięcia wytkniętego celu,
- zdolność do rozpoznawania w danym zagadnieniu spraw ważnych i mniej istotnych,
- brak gonitwy za tanim efektem naukowym,
- nieustanna chęć poświęcania się nauce,

a wszystko w imię patriotyzmu polskiego i w imię nauki.

Reasumując należy stwierdzić, że Profesor nie zmarnował talentów, którymi go obdarzyła Opatrzność. Przysporzył On nauce polskiej i Gdańskowi chwały.

Opracowali Tadeusz LIPSKI i Andrzej WIŚNIEWSKI

Wykaz doktorantów:

1. T. Lipski, Badania styków silnoprądowych, Wydział Elektryczny, Politechnika Gdańska 1954
2. S. Grudziecki, Badania materiałów samogazujących i odgromniki wydmuchowe na 15 kV, Wydział Elektryczny, Politechnika Gdańska 1954
3. W. Kuźniar, Nowy przyrząd elektroniczny do pomiaru napięć udarowych, Wydział Elektryczny, Politechnika Gdańska 1959
4. J. Samuła, Badania modelowe nad rozplywem prądu piorunowego w liniach energetycznych na słupach drewnianych, Wydział Elektryczny, Politechnika Gdańska 1961
5. E. Wasilenko, Badania profilaktyczne izolacji krajowych przekładników na napięciu 110 kV, Wydział Elektryczny, Politechnika Gdańska 1962
6. H. Dzierżek, Badanie warunków prób zwarciovych przekładników prądowych., Wydział Elektryczny, Politechnika Gdańska 1963
7. J. Suchocki, Rola składowej elektrycznej przepięć indukowanych w mechanizmie przeskoków odwrotnych, Wydział Elektryczny, Politechnika Gdańska 1964
8. A. Jałocha, Zakłócenia w kablu w pobliżu uziomu z prądem ziemnozwarciowym., Wydział Elektryczny, Politechnika Gdańska 1964
9. W. Winiarski, Pomiary i analiza osiowych sił elektrodynamicznych działających na transformatory prądowe, Wydział Elektryczny, Politechnika Gdańska 1964
- 10.R. Kosztaluk, Badania skuteczności układów ochrony dławikowej w stacjach elektroenergetycznych 110 kV, Wydział Elektryczny, Politechnika Gdańska 1965

- 11.J. Arciszewski, Współpraca dławików szeregowych z odcinkami kablowymi w układach ochrony odgromowej, Wydział Elektryczny, Politechnika Gdańska 1969
- 12.S. Nurek: Pomiar i analiza promieniowych sił dynamicznych działających na uzwojenia transformatorów prądowych, Wydział Elektryczny, Politechnika Gdańska 1968
- 13.E. Dytkowski, Harmoniczne i ich eliminacja w zespołach probierczych wysokonapięciowych kaskadowych, Wydział Elektryczny, Politechnika Gdańska 1970

Wykaz publikacji:

Skróty tytułów wydawnictw ciągłych wielokrotnie powoływanych w bibliografii

Act. Geoph. Polon.	– Acta Geophysica Polonica
Act. Techn. Gedan.	– Acta Technica Gedanensia
Arch. Elektrot.	– Archiwum Elektrotechniki
Arch. Elektrotech.	– Archiv für Elektrotechnik
Bull. Ass. Suisse Electr.	– Bulletin de l'Association Suisse des Électriciens
Prz. Elektrot.	– Przegląd Elektrotechniczny
Rec. Trav. Sc. Polon. Int. Suisse	– Recueil des travaux scientifiques des Polonais internés en Suisse
Rev. Gen. Electr.	– Revue Générale de l'Électricité
Roczn. Dendr.	– Rocznik Dendrologiczny
Rozpr. Elektrot.	– Rozprawy Elektrotechniczne

Wydawnictwa książkowe

1. Nowe rozwiązania w dziedzinie suchych transformatorów mierniczych, Wyd. F. A. E. K. Szpotański i S-ka, Warszawa 1939
2. Wytrzymałość elektryczna i technika izolacyjna, PZWS, Warszawa 1951
3. Ochrona odgromowa, t. 1, PWT, Warszawa 1953
4. Ochrona odgromowa, t. 2, PWT, Warszawa 1955
5. Wytrzymałość elektryczna i technika izolacyjna, wyd. 2, PWN, Warszawa 1959
6. Technika wysokich napięć, WNT, Warszawa 1967, współautorzy H. Dzierżek, W. Winiarski
7. Technika wysokich napięć, wyd. 2, WNT, Warszawa 1969, współautorzy H. Dzierżek, W. Winiarski
8. Jak ustrzec się pioruna, WNT, Warszawa 1972
9. Ochrona odgromowa, t. 1, wyd. 2, WNT, Warszawa 1973
10. Ochrona odgromowa, t. 2, wyd. 2, WNT, Warszawa 1975
11. Ochrona odgromowa, t. 3, WNT, Warszawa 1978
12. Technika wysokich napięć, wyd. 3, WNT, Warszawa 1978, współautorzy H. Dzierżek, W. Winiarski
13. Ochrona odgromowa, t. 1, WNT, Warszawa 1983, współautor J. Samuła

Ważniejsze artykuły i referaty

1. Propriétés particulières des transformateurs de courant en cascade, CIGRE², Paris 24 Juin – 2 Juillet 1937, ref. 133
2. Fusibles pour parafoudres, CIGRE, Paris 29 Juin – 8 Juillet 1939, ref. 318
3. Théorie de la formation de la foudre, Bull. Ass. Suisse Electr. 1942, nr 1
4. Sollicitation des parafoudres à résistances variables par les courants de foudre de longue durée, Bull. Ass. Suisse Electr. 1943, nr 1
5. Effet pelliculaire en courant de choc dû à la foudre – Skin effect in current impulses due to lightning, CIGRE, Paris 1946, ref. 323
6. Nouvelle théorie des surtensions induites – A new theory of the induced overvoltages, CIGRE, Paris 1948, ref. 308
7. Naskórkowość przy wielkich prądach udarowych, Prz. Elektrot. 1948, nr 6
8. Electrodynamic considerations of lightning problems, Towarzystwo Naukowe Warszawskie, Wydz. VI Nauk Technicznych, Prace Techniczne t. II, Nakładem Tow. Nauk. Warsz., Warszawa 1952
9. Uzupełnienie teorii przepięć atmosferycznych indukowanych dla linii z przewodami odgromowymi, Arch. Elektrot. 1953, nr 1-2
10. Napięcia wywołujące iskry wtórne i porażenia w urządzeniach piorunochronowych, Arch. Elektrot. 1953, nr 3-4
11. Contribution aux problèmes du conducteur de terre dans la zone d'entrée d'une ligne aérienne – Contribution to the problems of the earth wire of a protective zone adjacent to a substation, CIGRE, Paris 1954, ref. 314
12. Piorunochrony wiejskie typu lekkiego, Międzynarodowy Kongres CTIF³, Warszawa 1957

² CIGRE – Akronim nazwy francuskiej: Conférence Internationale des Grands Réseaux Électriques à Haute Tension; Międzynarodowa Konferencja Wielkich Sieci Elektrycznych Wysokiego Napięcia (MKWSE).

³ CTIF – Akronim nazwy francuskiej: Comité Technique International de Prévention et d'Extinction du Feu – Międzynarodowy Komitet Techniczny Prewencji i Zwalczania Pożarów; The International Association of Fire and Rescue Services.

13. Bobines de self dans la protection des stations contre les effets des coups de foudre – Inductance coils for the protection of substations against the effects of lightning, CIGRE, Paris 1958, ref. 316
14. Observations et enregistrements sur les paratonnerres ruraux de type léger, VI Blitzschutzkonferenz, Triest – Abbazia 1961, współautor E. Dytkowski
15. Nouvelles informations sur les paratonnerres de type léger, VI Blitzschutzkonferenz⁴, Triest – Abbazia 1961, współautor E. Dytkowski
16. Observations et enregistrements sur les paratonnerres ruraux de type léger, VII Blitzschutzkonferenz, Arnhem 1963, współautor E. Dytkowski
17. La foudre comme une menace à l'homme, VII Blitzschutzkonferenz, Arnhem 1963
18. Résultats des enregistrements de coups de foudre en Pologne, CIGRE, Paris 1964, ref. 319, współautorzy E. Wasilenko, J. Samuła, E. Dytkowski, J. Suchocki, B. Zaborowski
19. Remarks about photographic records of lightning, VIII Blitzschutzkonferenz, Kraków 1965
20. Towards a revision of lightning currents, VIII Blitzschutzkonferenz, Kraków 1965, współautorzy E. Dytkowski, J. Suchocki, B. Zaborowski, A. Cewe, J. Ossowicki
21. Résultats d'enregistrements de courants de foudres sur les cheminées industrielles en Haute Silésie, IX Blitzschutzkonferenz, Lugano 1967, współautor A. Cewe
22. Influence des facteurs topographique sur la fréquence des foudres suivant les observations sur les pins carpathiques aux Tatra, IX Blitzschutzkonferenz, Lugano 1967
23. Méthodes de mesure des amplitudes et des formes d'onde des courants de foudre, CIGRE, Paris 1968, ref. 33-01 annexe I, współautorzy J. Suchocki, E. Wasilenko, A. Cewe
24. Polish lightning records versus American ones, IEEE⁵ Summer Power Meeting, Chicago, June 23-28, 1968, Paper No. 68 TP 619 – PWR
25. Vergleich der in Mittel- und Westeuropa gemessenen Blitzstrom-Scheitelwerte, Elektrische 1969, nr 8
26. Comparison of Polish versus American lightning records, IEEE Transactions on Power Apparatus and Systems, Vol. PAS-88, 1969, nr 5
27. Mystère d'un angle de protection négatif Paratonnerre vertical à grande surface, X Blitzschutzkonferenz, Budapest 1969
28. Éclateur-parafoudre basse tension, X Blitzschutzkonferenz, Budapest 1969
29. Pont Thomson pour contrôle de la corrosion de prises de terre, X Blitzschutzkonferenz, Budapest 1969
30. Międzynarodowe porównanie wyników rejestracji wartości szczytowych prądów piorunowych – International comparison of lightning current crest-value records, Arch. Elektrot. 1971, nr 2
31. Stromości czoł prądów piorunowych w Polsce i gdzie indziej – Lightning current rates-of-rise in Poland and elsewhere, Arch. Elektrot. 1971, nr 2
32. Electrodynamic considerations of lightning problems, II Act. Geophys. Polon 1971, nr 1
33. Eksploatacyjne badania skuteczności dławików odgromowych, Arch. Elektrot. 1971, nr 4, współautorzy J. Suchocki, A. Cewe, J. Ossowicki
34. Prąd piorunowy i ochrona szybowców, Rozpr. Elektrot. 1971, nr 3
35. International curves of lightning currents and their application for protection calculus, IEEE Winter Meeting, New York 1972, Paper No. C 72 176-1
36. A proposal of a method of lightning protection calculations for lightning transmission lines, IEEE Winter Meeting, New York 1972, Paper No. C 72 175-3
37. Polish developments in inductance coils for lightning protection of power stations and substations, Proc. IEE⁶, vol. 120, No. 5, May 1973
38. Enregistrements de courants de foudre sur des cheminées industrielles en Pologne – Lightning current records on industrial chimneys in Poland, CIGRE, Paris 1974, ref. 33-10, współautorzy K. Miładowska, J. Więckowski
39. Ochrona odgromowa obiektów przemysłu chemicznego zagrożonych wybuchem, Przemysł Chemiczny 1974, nr 6
40. Deux méthodes d'étude de la zone de protection du conducteur de garde ou du mât de protection, XIII Blitzschutzkonferenz, Venedig 1976, współautor W. Turkowski
41. Beobachtungen der Schutzwinkel an Tatra-Graten – Observation des angles de protection sur les crêtes des Tatras, XIV Blitzschutzkonferenz, Gdańsk 1978, ref. 2.01, współautorzy W. Turkowski, B. Jaroński, K. Miładowska
42. Sekundäre Funken an Schornsteinen – Etincelles secondaires sur les cheminées, XIV Blitzschutzkonferenz, Gdańsk 1978, ref. 2.12

⁴ Internationale Blitzschutzkonferenz (w skrócie: Blitzschutzkonferenz) – Międzynarodowa Konferencja Ochrony Odgromowej (MKOO); International Conference on Lightning Protection (ICLP).

⁵ IEEE – The Institute of Electrical and Electronics Engineers (USA)

⁶ IEE – The Institution of Electrical Engineers (Wielka Brytania)

43. Blitzschutz bei Explosions-Gefahr. Allgemeines – Protection contre la foudre sous danger d'explosion. Étude générale, XIV Blitzschutzkonferenz, Gdańsk 1978, ref. 4.01
44. Blitzschutz bei Explosions-Gefahr. Zusätzliche Studien – Protection contre la foudre sous danger d'explosion. Étude additionnelle, XIV Blitzschutzkonferenz, Gdańsk 1978, ref. 4.04
45. Lightning protective zones, IEEE PES⁷ Summer Meeting, Los Angeles 1978, Paper No. A 78 513-4
46. Théorie de la décharge principale de la foudre, Bull. Ass. Suisse Electr. 1978, nr 9
47. Polish lightning research – Electromagnetic theories, V International Wrocław Symposium on EMC, Wrocław, 1980, Ref. K2

Opracował: Henryk BORYŃ

Źródła:

1. A. Wiśniewski, Stanisław Szpor, Arch. Elektrotech. 1981 z. 2
2. Z. Woynarowski, A. Wiśniewski, Profesor Stanisław Szpor – wspomnienie pośmiertne, Przegl. Elektrotech. 1982 z. 6
3. A. Wiśniewski, Stanisław Szpor 1908 – 1981, Wyd. Zakładu Wysokich Napięć PG, Gdańsk 1983
4. A. Wiśniewski, Uroczystość związana z utwaleniem pamięci prof. dr. hab. inż. Stanisława Szpora, Biuletyn Informacyjny PG, maj-czerwiec 1983
5. Praca zbiorowa, Zasługi dla polskiej elektryki, Wyd. SEP Bydgoszcz, Gdańsk, Toruń 1987
 - T. Lipski, A. Wiśniewski, Profesor dr hab. inż. Stanisław Szpor (1908-1981)
 - T. Domżański, Wypowiedzi i wspomnienia o zmarłym prof. dr. hab. inż. Stanisławie Szporze
6. W. Winiarski, Profesorowie kombatancki Politechniki Gdańskiej, Pismo PG, nr 3/1998
7. E. Wasilenko, Prof. dr hab. inż. Stanisław Szpor człowiek i jego dzieło (1908-1981), Seminarium „Postęp w dziedzinie ochrony odgromowej i jego znaczenie dla nowoczesnych systemów oraz urządzeń energetycznych”, SEP, Politechnika Gdańska, Gdańsk 24-25 wrzesień 1999
8. H. Boryń, Prace Profesora S. Szpora w dziedzinie ochrony przeciwprzepięciowej urządzeń elektrycznych niskiego napięcia, Seminarium „Postęp w dziedzinie ochrony odgromowej i jego znaczenie dla nowoczesnych systemów oraz urządzeń energetycznych”, SEP, Politechnika Gdańska, Gdańsk 24-25 wrzesień 1999
9. T. Domżański, W 90 rocznicę urodzin prof. Stanisława Szpora (1908-1981), Biuletyn SEP, Inpe, nr 34, 2000
10. Praca zbiorowa, Górami zauroczeni. Księga wspomnień w pięćdziesięciolecie Klubu Wysokogórskiego „Trójmiasto” 1950-2000 r., Wyd. Klub Wysokogórski „Trójmiasto”, Gdańsk 2000
11. W. Winiarski, Profesor Stanisław Szpor, jego uczniowie i następcy, Pismo PG, nr 3/2003
12. E. Musiał, Dzieje Wydziału Elektrotechniki i Automatyki (1904-2004), Wyd. PG „Wydział Elektrotechniki i Automatyki wczoraj i dziś”, Gdańsk 2004
13. Praca zbiorowa, Pionierzy Politechniki Gdańskiej, Wyd. PG. Gdańsk 2005
 - E. Wasilenko, Wzorce, tradycja, dobre nawyki i obyczaje
 - W. Winiarski, Jego uczniowie i następcy
 - R. Janca-Brzozowska, Kuźnia Hefajstosa
14. R. Kosztaluk, P. Połczanin, M. Szczerbiński, Strefy ochronne przewodów odgromowych odgromowych i piorunochronów stacyjnych, Biuletyn SEP, Inpe, nr 68-69, 2005
15. Praca zbiorowa, Wielkość i skromność. Pamięci Profesora Stanisława Szpora, Gdańsk, Wyd. SEP Oddział Gdański 2007
16. L. Referowski, Profesor Stanisław Szpor (1908-1981), Informator PTETiS nr 15, grudzień 2007, str. 5-15

Opracował Ludwik REFEROWSKI

⁷ IEEE PES – Chapter of the Power Engineering Society (PES) of the Institute of Electrical and Electronics Engineers (IEEE)